

GUVERNUL
ROMÂNIEI

INSTITUTUL PENTRU
STUDIAREA PROBLEMELOR
MINORITĂȚILOR NAȚIONALE

400697 Cluj Napoca
Str. Gavril Muzicescu, nr. 5
Tel: 0364 103 154; 0364 116 261
Fax: 0364 103177
E-mail: office@ispmn.gov.ro
www.ispmn.gov.ro

Biró, Annamária: *Nemzetek Erdélyben. August Ludwig Schlözer és Aranka György vitája* [Națiuni în Transilvania. Dezbaterile dintre August Ludwig Schlözer și György Aranka]. Kolozsvár: EME, 2011. 350 p.

Abstract. Prin prelucrarea unui grup de resurse eterogene, cartea propune reconstrucția și interpretarea polemicilor științifice și publice de la sfârșitul secolului XVIII și începutul secolului XIX în legătură cu originea națiunilor din Transilvania. Tradiția literară maghiară consideră aceste secole drept perioada în care se dezvoltă și se desfășoară polemicile literare și lingvistice în care sunt elaborați termenii teoretici și metodologici de bază, formele de compoziție și sistemele de reguli ale acestora. Totodată, devine importantă definirea conceptului de națiune, a atributelor acesteia și mai ales a determinării limbii naționale.

Viața științifică din Transilvania din perioada amintită s-a dovedit a fi un domeniu de cercetare prolific, datorită prezenței reprezentanților diferitelor națiuni și diferitelor limbi vorbite. Punctul de plecare a analizei îl constituie un text al istoricului transilvănean Aranka György (1737–1817) reprezentând încercarea sa de a reacționa la cartea lui August Ludwig Schlözer din Göttingen intitulată *Kritische Sammlungen zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen* (Colecții critice despre istoria germanilor din Transilvania), apărută în 1797. Aranka a încercat să reintegreze în canonul istoriografiei maghiare documentele și narativele considerate fără valoare științifică de către Schlözer în așa fel încât să dovedească istoria originii maghiarilor considerată autentică de către el. De fapt, textele scrise de Aranka nu au ajuns în forma originală la istoricul din Göttingen din cauza că, pe de o parte, acestea nu au fost publicate, pe de altă parte, manuscrisele au fost redactate în limba maghiară, astfel că Schlözer a putut accesa doar traducerile acestora. Prin analiza contextului politic, respectiv a relațiilor instituționale și informale, autoarea lărgeste perspectiva dezbaterilor legate explicit de originea națiunilor și conturează o situație polemică cu mai mulți participanți.

Gârlan, Mictat A.: *Metodologia cercetării etnopsihologice*. Iași: Lumen, 2011. 439 p.

Abstract. În opinia autorului, orice studiu de interetnicitate este și de specific național, iar dacă acest domeniu este analizat prin trăsături psihologice de personalitate, atunci această lucrare este de factură etnopsihologică. Astfel, în capitolul *De la diagnoza psihosocială a personalității la abordarea personalistă a etnicității*, se susține că trăsăturile psihologice individuale și cele colective sunt corelate, că profilurile statistice de trăsături din psihologia persoanei se pot adapta și la studiul trăsăturilor de grup, comunitățile fiind tratate ca entități sociale personalizate. Partea metodologică prezintă aplicarea a două chestionare, unul denumit *Bogardus-95* utilizat pentru studiul distanței sociale și altul denumit *PPN-50*, pentru diagnoze de valori și trăsături etnice. Cu aceste instrumente s-a realizat o investigație multiethnică, experimentală, pe principiul dublei perspective, cu date de teren de la 50 români, 30 armeni, 30 greci, 30 italieni, 30 romi, 30 ucraineni, 50 turci, 50 tătari și 50 ruși-lipoveni, toți din Dobrogea. Din toate grupurile cercetate s-au extras și analizat comparativ, câte 3 tipuri de profiluri: auto-, hetero- și retro-evaluate. Loturile experimentale fiind mici, s-a procedat la o verificare statistică a fidelității chestionarelor și a gradului de semnificație a datelor obținute, la un prag $p < 0.05$. Abia după aceste verificări, sunt prezentate într-un mod similar, în nouă capitole, modele de diagnoză a specificului național al acestor comunități, fiecare cu câte un scurt istoric, o structură a grupurilor martor și de control, analize ale cadrului de relații etnice, diagnoze de valori și trăsături, pe direcțiile lor de manifestare stilistică. Autorul recomandă această metodologie pentru obiectivitatea și costurile scăzute de cercetare, cu aplicare în domenii variate: culturale, economice, chiar în turismul internațional și pentru orice fel de studii etnice.

Isohookana-Asunmaa, Tytti: *Pieni tarina csángóista* [O scurtă poveste despre ceangăi]. Ranua: Mäntykustannus Oy, 2011. 192 p.

Abstract. Autoarea finlandeză a devenit cunoscută în cercuri academice și politice prin redactarea raportului care a stat la baza adoptării de către Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a recomandării 1521/2001 privind protecția culturii minorității ceangăilor din România. Cartea de față, scrisă într-un ton personal, prezintă calea care a dus la adoptarea acestei recomandări, precum și impactul acestui document și schimbările în situația ceangăilor până în anul 2011. Autoarea tratează ceangăii ca o cultură de sine stătătoare și sugerează că este de dorit păstrarea ei în forma tradițională. În problematica limbii, ea recomandă soluția aplicată în Suedia față de limba *meänkieli* vorbită de către minoritatea autohtonă finlandeză, limbă care mai înainte a fost considerată un dialect al limbii finlandeze, iar astăzi face parte din limbile oficial recunoscute. Autoarea consideră această soluție oportună pentru că astfel „problema maghiară” nu ar mai sta în calea acceptării și recunoașterii oficiale a ceangăilor.

Olivera, Martin: *La tradition de l'intégration. Une ethnologie des Roms Gabori dans les années 2000* [Tradiția integrării. O etnologie a romilor gabori în anii 2000]. Paris: Petra, 2012. 506 p.

Abstract. Gaborii din Transilvania sunt considerați o comunitate „tradițională”. Bazată pe muncă de teren de lungă durată, cartea prezintă comportamentul lor, denumit în limba romani cu termenul *romanès*. Prin analiza antropologică a practicilor din varii dimensiuni, precum vestimentație, rudenie, activități economice, atitudine față de noroc și nenoroc/neșansă etc., se conturează cum afirmația identitară accentuată a gaborilor este legată structural de integrarea lor în societate, precum și modul în care această identitate particulară motivează zi de zi integrarea lor tradițională. Pe plan teoretic, analiza este bazată pe o noțiune a integrării sociale care asumă că subiecții acțiunilor sociale formează împreună diferitele categorii de „noi” și „ei”. Din această perspectivă putem înțelege cum romii și neromii, deși mențin relații sociale permanente și de obicei pozitive, interpretarea acțiunilor lor este bazată pe ontologii diferite. Fundamentul ontologiei gaborilor este reprezentat de *baxt* (noroc), ceea ce îi face în mod natural diferiți de „ceilalți”. Astfel, comportamentul *romanès* se autodefineste prin *Gaže* (nu împotriva sau pe lângă aceștia) și în același timp în afara lor.

Mai multe informații vedeți pe pagina web a editurii: <http://www.editionspetra.fr/ouvrage/135>.

▪ reviste, articole

Salat Levente: A politikai közösség kérdése a többség-kisebbség viszonyának a nézőpontjából [Problema comunității politice din perspectiva relației majoritate-minoritate]. *Korunk*, vol. XXIII, nr. 1/2012, pp. 65–76 și nr. 2/2012, pp. 58–67.

Abstract. Studiul analizează relația dintre statul român și minoritatea maghiară din perspectiva conceptului de comunitate politică, urmărind formularea unui răspuns la întrebarea dacă membrii comunității maghiare din România fac parte sau nu din comunitatea politică română. Trecând în revistă diferitele abordări teoretice ale conceptului de comunitate politică, autorul identifică două aspecte complementare evidențiate în literatură: aspectul procedural, care se referă la instituțiile prin care comunitatea politică își atinge obiectivele, respectiv aspectul narativ, care asigură baza normativă a ordinii și, implicit, legitimitatea acesteia.

Explorând modul în care comunitatea politică română este definită în constituție și analizând rezultatele unor cercetări sociologice realizate în ultimii 15 ani, studiul ajunge la concluzia că deși minoritatea maghiară evident face parte din comunitatea politică a cetățenilor României, sub aspectul procedural (participare politică prin reprezentare în parlament, guvern și administrația locală), din punctul de vedere al aspectului narativ, relația este mai problematică. Viziunile celor două comunități, cu privire la istoria comună, diferă în puncte esențiale, iar cercetările sociologice evidențiază în mod constant structuri identitare conflictuale și opțiuni etnopolitice incompatibile. Faptul că aranjamentele instituționale considerate drept garanții ale reproducției lor culturale și lingvistice (autonomia, recunoașterea limbii maghiare drept limbă oficială de stat etc.) sunt refuzate constant și consecvent de reprezentanții majorității este perceput de către maghiarii din România ca o dovadă a refuzului din partea comunității politice române de a-și asuma obligații în ceea ce privește protecția instituționalizată a minorității maghiare. Studiul avertizează că deși în ultimii 10–15 ani s-au înregistrat evoluții promițătoare în continuarea dialogului care urmărește așezarea pe o bază mai solidă a relației dintre statul român și comunitatea maghiară, legea cetățeniei adoptată de parlamentul de la Budapesta, care ușurează dobândirea cetățeniei maghiare de către etnicii maghiari din țările vecine, poate avea consecințe nedorite în influențarea modului în care acest dialog se va derula în viitor.

Articolele pot fi accesate de pe pagina web a revistei *Korunk*: <http://www.korunk.org>.

Múlt és Jövő, nr. 3/2011

Abstract. Numărul actual al revistei culturale care și-a propus cultivarea și propagarea culturii evreilor maghiari este dedicat subiectelor transilvănene și este coeditat de Zsolt Láng, redactor-șef al revistei culturale *Látó* din Târgu Mureș. Pe axa științifică a revistei apar patru studii în care este abordată istoria evreilor din Transilvania. Profesorul Randolph Braham (New York), fiind și el de origine transilvăneană, sintetizează rezultatele celor mai noi cercetări și date cu privire la nimicirea evreilor din Transilvania de Nord, iar colaboratorul lui apropiat, Zoltán Tibori Szabó (Cluj-Napoca) analizează procesul de disoluție de după Holocaust al comunității de evrei. Autorii Attila Seres și Ottmar Trașcă nuanțează, prin documente arhivistice noi, poziția față de persecuția evreilor a episcopului romano-catolic Áron Márton. Dániel Löwy (Washington), renumit pentru cercetările lui în domeniul istoriei intelectuale a evreilor maghiari din Transilvania, prezintă diferite aspecte ale vieții ghetoului orădean. Ultimul studiu, semnat de János Szekernyész, prezintă viața și cariera scriitorului Rodion Markovits, care deși este renumit pe plan internațional nu a fost integrat în canoanele literaturii maghiare.

Mai multe informații despre revistă găsiți pe pagina web *Múlt és Jövő*: <http://www.multesjovo.hu/hu/folyoirat/aktualis/2011-3.html>.

Sfera Politicii, nr. 167 (ianuarie)/2012

Abstract. Numărul actual al revistei este intitulat *Reforme* și conține două studii cu relevanță explicită în cercetarea minorităților naționale din România. Studiul lui Edward Maxfield, *Resistance to change: Romania's debates over territorial reform* [Rezistență la schimbare: Dezbateri despre reforma teritorială în România] (pp. 12–20), examinează evoluția acestor dezbateri în perioada postdecembristă, mai exact urmărește de ce această chestiune nu a persistat pe agenda politică. Abordând subiectul în contextul politicilor electorale, analiza sugerează că după ce partidele au fost poziționate pe paleta electorală pe baza atitudinii față de comunism și „problema maghiară”, negocierile asupra alianțelor și coalițiilor guvernamentale au primit față de calculele electorale. Astfel, autonomia teritorială a dispărut și de pe agenda UDMR.

Rubrica *Arhiva* continuă publicarea documentelor din Arhiva INSHR-EW sub titlul *Legi rasiale în regimul Ion Antonescu* (pp. 75–83). Cu o scurtă introducere de Alexandru Florian, în acest număr sunt colectate o serie de documente din anii 1940–1941 care stabilesc statutul militar al evreilor, taxele și munca obligatorie (denumită eufemistic muncă de interes obștesc) prestată în locul serviciului militar, precum și sancțiunile aplicate în cazul nerespectării prevederilor. Documentele reflectă atât politicile și legislația sumbră de discriminare față de comunitatea evreilor, cât și condițiile concrete din taberele de muncă din Transnistria, forma de sancțiune cea mai dură aplicată celor care au încercat să se sustragă de la plata taxelor sau munca obligatorie.

Articolele pot fi accesate pe pagina web a revistei *Sfera Politicii*: <http://sferapoliticii.ro>.

▪ simpozioane, conferințe, mese rotunde, workshop-uri

Prelegerea *Ethnic Politics in Europe: The Impact of Ideas and Minority Elite Strategies. A Comparative Study of Minority Policy in Romania, Slovakia, Austria and Ukraine* [Politici etnice în Europa: Impactul ideilor și strategiilor minoritare. Studiu comparativ al politicilor minoritare din România, Slovacia, Austria și Ucraina] susținută de către Egor Fedotov, Budapesta, 14 februarie 2012

Descriere. În cadrul mesei rotunde organizată de către Institutul de Cercetare a Minorităților Etnice și Naționale din cadrul Academiei de Științe Maghiare, cercetătorul și-a prezentat proiectul de carte care se bazează pe dizertația susținută recent la Universitatea din Aberdeen. Cercetarea abordează politicile în domeniul drepturilor lingvistice ale minorităților din Europa, urmărind să releve de ce în unele state relațiile politice între grupurile lingvistice au fost mai încordate decât în altele. Analiza comparativă este făcută pe comunitățile maghiare din România și Slovacia, comunitatea vorbitorilor de limba rusă din Ucraina, respectiv slovenii carintieni din Austria. Datele au fost colectate prin 112 interviuri și rapoarte de presă din bazele de date *Factiva* și *LexisNexis*.

Concluzia principală a analizei este că strategiile adoptate de către elitele minoritare afectează profund evoluția politicilor de stat și relațiile politice dintre grupuri. Autorul argumentează că strategiile înclinate spre compromis și soluția pașilor mici

depolitizate atrag o atitudine cooperantă din partea reprezentanților grupului majoritar și evoluții pozitive în domeniul politicilor. Cazul opus, adică confruntarea directă, conduce la deteriorarea politicilor și încordarea relațiilor interetnice. În România și Slovacia, elitele minoritare maghiare au estompat scopurile legate de autonomie culturală și teritorială și în locul acestora au negociat asupra unor domenii mai puțin controversate (educație, reprezentare guvernamentală etc.). În Ucraina, vorbitorii de limba rusă au adoptat direct și cu mai puțin succes poziția politicii de confruntare. Ei au insistat asupra statutului limbii ruse și s-au ocupat mai puțin de aspectele specifice ale uzului limbii materne în teritoriile populate de către ruși. În Austria controversele au fost stărnite în legătură cu ridicarea indicatoarelor rutiere bilingve, fapt în urma căruia unii reprezentanți ai slovenilor au cerut ajutor internațional, pe când alții au solicitat continuarea dialogului cu fostul guvern al Carintiei, Jörg Heider, și alți lideri ai grupărilor politice de dreapta. Astfel, relațiile politice dintre grupurile etnice din România și Slovacia au fost mai puțin încordate decât cele din Ucraina și Austria.

Mai multe informații găsiți pe pagina web a Institutului: http://www.mtaki.hu/hirek/pdf/20120214_Fedotov.pdf.

Conferința *Continuități nefericite: ocultarea rasismului interbelic în România postbelică. Studii de caz despre Nicolae Paulescu și Traian Herseni* susținută de dr. Peter Manu, București, 22 februarie 2012

Descriere. Conferința a fost găzduită de către Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc (IICCMER) și a fost moderată de dr. Damiana Oțoiu. Invitatul Dr. Peter Manu este profesor la Albert Einstein College of Medicine din New York, și s-a specializat în studiul antisemitismului academic din România. A semnat împreună cu Horia Bozdoghina cartea *Polemica Paulescu: știință, politică, memorie* (București, Curtea Veche, 2010).

Comunicarea s-a înscris pe linia analizelor care demonstrează că istoriografia din România a produs în timpul comunismului un discurs instrumentat politic. Curentul protocronist încurajat de regimul lui Nicolae Ceaușescu a înlocuit limbajul marxist-leninist cu cel al triumfalismului naționalist, care a preluat o parte din arsenalul lexical al Mișcării Legionare din perioada interbelică.

Acest tip de discurs a continuat după 1989 și a inclus antisemitismul politic, economic, cultural și religios. În studiile de caz, a fost prezentată evoluția către rasism în scrierile antisemite ale fiziologului Nicolae Paulescu și sociologului Traian Herseni, dimensiune ocultată în timpul regimului Ceaușescu și după 1989. Studiile de caz au fost integrate într-un model explicativ al continuității dintre rasismul interbelic și ideologia național-comunistă, bazat pe utilizarea antropologiei rasiale ca justificare a metamorfozei spirituale (omul de tip nou), autonomiei teritoriale și menținerii loialității politice a cetățenilor.

Mai multe informații în legătură cu această conferință puteți accesa pe site-ul IICCMER:

http://www.iiccmr.ro/ro/evenimente/conferinte/conferinte_2012/interne_2012/continuitati_nefericite_ocultarea_rasismului_interbelic_in_romania_postbelica/.

▪ anunțuri

Call for Papers pentru conferința *Redefining the Nation Ethnicity and Nationhood in Communist and Post-Communist Societies* [Redefinirea națiunii: etnicitate și naționalitate în societățile comuniste și postcomuniste], București, 18–19 mai 2012

Descriere. Conferința este organizată de către Departamentul de Științe Politice al Universității București în colaborare cu Université Paris 1 – Panthéon Sorbonne, Université Libre de Bruxelles (CEVIPOL) și Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc (IICCMER). Conferința se adresează atât studenților în anii avansați de studii de licență cât și celor aflați în alte stadii ale studiilor (master/doctorat), din diferite domenii ale științelor sociale și umaniste: științe politice, antropologie, sociologie, istorie, științe economice etc. Scopul acestei conferințe este acela de a analiza natura schimbătoare a naționalismului în societățile comuniste și postcomuniste. Organizatorii sunt interesați de următoarele tematici: comunismul și procesul construcției națiunii; naționalism și tranziția la democrație; memoria conflictelor și politici de reconciliere; violența etnică și etnicitatea violentă; construcția națională transfrontalieră; drepturile omului și drepturile minorităților, drepturi colective etc.

Data limită pentru aplicații este 30 martie 2012.

Pentru mai multe detalii accesați site-ul conferinței: <http://fspubconference2012.wordpress.com/>.

Școala de vară internațională *Human Rights, Minorities and Diversity Management in Europe and Canada: Comparative issues and challenges* [Drepturile omului, minorități și managementul diversității: aspecte comparative și provocări], Bolzano/Bozen (Italia), 25 iunie – 06 iulie 2012

Descriere. Școala de vară este organizată de către Institutul pentru Drepturile Minorităților al Academiei Europene din Bozen/Bolzano (EURAC). Pornind de la tradiția multiculturală a Canadei și sistemul de protecție a minorităților din Europa, la cursurile școlii de vară cu o durată de două săptămâni vor fi abordate întrebări-cheie, precum dacă țările vest-europene (Regatul Unit, Olanda, Franța și Germania) și-au întors spatele multiculturalismului, dacă opoziția aparentă va avea oare un impact asupra multiculturalismului din Canada. Metodologia școlii de vară include atât prelegeri academice cât și posibilitatea de a lucra la studii de caz și a lua parte la jocuri de rol.

Participanți: școala de vară este deschisă pentru cca. 25–30 studenți (BA, MA sau PhD), cercetători tineri, funcționari publici, politicieni, activiști și alte părți interesate (ex. media).

Taxa: 300 euro. Suma include materialele didactice, acces la bibliotecă și internet etc. Cazarea și cheltuielile de drum nu sunt incluse.

Burse: vor fi oferite 8 burse în care este inclusă cazarea și reducerea taxei de participare la 100 euro.

Termenul limită de aplicare: 15 aprilie 2012. Cei admiși vor fi anunțați până la 15 mai 2012.

Pentru aplicare și mai multe informații vedeți <http://www.eurac.edu/summerschool> sau scrieți la adresa meir@eurac.edu.

▪ despre buletinul informativ *Noutăți*

Lucrările științifice recent apărute și evenimentele de importanță majoră în domeniul cercetării minorităților naționale din România incluse în acest buletin informativ nu constituie o listă completă. Cei interesați să coopereze la realizarea lui sunt rugați să ne contacteze la adresa centru.doc@ispmn.gov.ro. Cei care nu doresc să primească acest buletin informativ sunt invitați să ne contacteze în acest sens.

Informații detaliate în legătură cu proiectul *Noutăți în cercetarea minorităților naționale din România* și numerele anterioare ale buletinului informativ se găsesc pe pagina de internet ISPMN [<http://ispmn.gov.ro/>].